

УДК 911.3

Бейдик О.О., Сировець С.Ю.

**ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО ТА
АПЕННІНО-МАЛЬТІЙСЬКОГО РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТСЬКИХ
МЕЗОРАЙОНІВ**

Проведено порівняльну характеристику Причорноморського та Апенніно-Мальтійського рекреаційно-туристських мезорайонів Європейського макрорайону, запропоновано геополітичноакцентовану країнознавчу характеристику території та принципову моніторингову структурно-логічну модель оцінки чинників розвитку рекреаційно-туристських комплексів.

Ключові слова: об'єкти Всесвітнього надбання, специфіка ресурсно-туристського простору, геополітичні перспективи, структурно-логічна модель, чинники розвитку рекреації.

Проведена сравнительная характеристика Причерноморского и Апеннин-Мальтийского рекреационно-туристских мезорайонов Европейского макрорайона,

предложено геополитическоакцентиваную страноведческую характеристику территории и принципиальную мониторинговую структурно-логическую модель оценки факторов развития рекреационно-туристских комплексов.

Ключевые слова: объекты Всемирного наследия, специфика ресурсно-туристского пространства, геополитические перспективы, структурно-логическая модель, факторы развития рекреации.

The comparative characteristics of the Black Sea and the Apennines, Malta recreational and tourist mezorayoniv European makrorayonu, proposed heopolitychnoaktsentovanu geographic characteristics of the territory and the principal monitoring of structural and logical model estimates of factors of recreational and tourist facilities.

Keywords: World Heritage sites, specific resource and tourist area, geopolitical perspective, structural and logical model, the factors of recreation.

Постановка проблеми. Є різні школи, різні автори та різні підходи до країнознавчої характеристики території. І люди, і наукові колективи – діти свого часу. З шеренги найбільш відомих і креативних країнознавців слід нагадати наступні імена: Микола Баранський, Володимир Максаковський, Віктор Юрківський, Іван Дахно (XX-XXI ст., СРСР, Росія, Україна; класичні географи, комплексна характеристика країни), Елізе Реклю (XIX-XX ст., Франція, фундаментальні країнознавчі дослідження викладенні в багатотомній роботі «Земля і люди»), Зікмунд і Ганзелка (XX ст., Чехословаччина, надтривалі трансконтинентальні автоекспедиції, «дорожні враження та емоції»), Рібар і Гейма (XX ст., Чехословаччина, трансконтинентальні подорожі автостопом, «дорожні враження та емоції») (в Україні традиції цих автомандрівників продовжує Максим Цвеленьєв), Володимир Дунаєв, Валентин Зорин, Олександр Каверзнев (XX ст., СРСР, Росія, краєзнавчі репортажі з конфліктних, кризових і «гарячих» точок планети), Андрій Цаплієнко (XXI ст., Україна, «радикальне краєзнавство» - репортажі з «гарячих» та катастрофічних регіонів), Ігор Захаренко (XXI ст., Україна, туристсько-країнознавчі телевізійні репортажі). Таким чином, варіанти і модифікації країнознавчої характеристики території перебувають у постійному діалектичному розвитку.

Мета статті – розвиток уявлень про країнознавчу характеристику території (країна, мезорайон, вузол, комплекс). Ключовим моментом реалізації мети є: а) ретроспективний огляд основних підходів (школи, автори, сутність) аналізу території та виклад країнознавчої характеристики (на прикладі мезорайонів), яка, поряд з іншими, впроваджувалась в навчальний процес на географічному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка; б) пропозиція уніфікованих схем характеристик рекреаційно-туристського мезорайону та вузла (уявлення про останню посилено структурно-логічною моделлю); в) порівняльна характеристика Причорноморського та Апенніно-Мальтійського рекреаційно-туристських мезорайонів Європейського макрорайону.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на те, що геополітична ситуація є вирішальним чинником, який визначає туристську політику держави, характер туристських потоків та надходжень від туризму, нижче

наведено геополітично акцентовану структуру характеристики мезорайону, стислу і спрощену характеристику двох ключових мезорайонів Європи та інноваційну моніторингову структурно-логічну модель оцінки чинників розвитку рекреаційно-туристського вузла (рис.1,2):

- туристсько-географічна (країнознавча) характеристика мезорайону:

1) *склад території* (вказується загальна площа та загальна чисельність населення);

2) *розташування* (розглядається 6 варіантів розташування: 1) приморське (приморсько-приокеанічне, приокеанічне); 2) внутрішньоматерикове; 3) приморсько-внутрішньоматерикове (приокеанічно-внутрішньоматерикове); 4) приморсько-внутрішньоматериково-острівне (приокеанічно-внутрішньоматериково-острівне); 5) приморсько-острівне (приокеанічно-острівне); 6) острівне. Наприклад, Австралія та Нова Зеландія, Франція і Монако, Мексика мають приморсько-приокеанічне розташування; вказується вихід до морів і океанів, протяжність берегової лінії);

3) *коефіцієнт коло подібності*;

4) *тип регіонального ринку* (країни-генератори або країни-донори та країни-рецепієнти), *сальдо туристського балансу, турпотоки* (напрями в'їзду–виїзду, види транспорту; вказується тип туристського ринку, види транспорту, якими прибуває основний потік туристів, сезонність туристських прибуттів);

5) *специфіка ресурсно-туристського простору*;

6) *рекреаційні комплекси* (база розміщення; об'єкти Всесвітнього надбання, опорні ланки ресурсно-рекреаційного каркасу, культурно-інформаційні системи);

7) *геополітичні перспективи* (а) перспективи вступу (або виходу) до військово-політичних, економічних, релігійних та інших блоків (угруповань, союзів тощо); б) перспективи об'єднання (чи роз'єднання держави); в) перспективи зміни типу кордонів (характеристика кордонів); г) перспективи будівництва життєво важливих для держави транспортних комунікацій або зміна якості (або технічних характеристик) вже існуючих; д) розміщення (організація) нових авто-, аеропортів тощо або зміна якості (технічних характеристик) вже існуючих тощо);

8) *туристська політика*;

9) *основні суспільно-політичні та екологічні проблеми*.

- спрощена характеристика ключових мезорайонів Європи:

Причорноморський туристський мезорайон. Склад території: Україна, Болгарія, Молдова, Румунія. Загальна кількість об'єктів Всесвітнього надбання – 23. Розташування приморсько-внутрішньоматерикове, вихід до північного та західного берегів Чорного і до Азовського морів. Через Україну – своєрідний буфер між Сходом

(Росія) і Заходом – в напрямі європейських країн ідуть не тільки турпотоки і проходить «Великий шовковий шлях», а й потоки нелегальних мігрантів з азіатських країн. Постсоціалістичний регіон з перехідною економікою, що частково вийшов із орбіти впливу колишнього СРСР. Центри релігійного туризму світового та європейського значення (Київ – один із найбільших центрів православ'я, Святогірськ, Почаїв, Львів, Меджибіж, Умань, Зарваниця, Євпаторія – в Україні, Рильський монастир – в Болгарії), міста-музеї просто неба та архітектурно-історичні центри: Несебр, Созопол, Петрич, Кам'янець-Подільський, Севастополь, Переяслав-Хмельницький, Сучава та ін. Розвиток лікувально-оздоровчого (Трускавець (рис.1), Моршин, Немирів, Миргород – Україна, Мамайя – Румунія, Золоті Піски, Єлена та Костянтин, Сонячний Берег – Болгарія), гірськолижного (Буковель, Верховина, Славське – Україна, Пампорово, Баско – Болгарія) туризму та винних турів (АР Крим, Закарпатська, Одеська, Миколаївська області – Україна, Криківські підвали – Кишинів, Молдова). Основні зони тяжіння турпотоків – столичні міста, узбережжя Північного (Україна) та Західного (Болгарія, Румунія) Причорномор'я, перспективні гірські райони Карпат, Рили, Родопів, Трансільванських Альп. Регіон-реципієнт (задовольняючий туристський попит): переважає експорт вражень і послуг, позитивне сальдо туристського балансу. Основний потік туристів (травень–серпень; Росія, Східна Європа, Німеччина) прибуває наземним, авіаційним транспортом (наприклад, 70 % гостей ЄВРО-2012 прибуло до України повітряним шляхом), зростає роль морського транспорту.

Апенніно-Мальтійський туристський мезорайон. Склад території: Італія, Ватикан, Сан-Маріно, Мальта. Розташування приморсько-внутрішньоматериково-острівне. Регіон-півострів. Найбільший світовий центр католицизму та єдина держава-місто Ватикан. Відчутна асиметрія в економічному розвитку території: високорозвинена держава (Італія відноситься до «сімки») та 3 держави-карлики. Зимові курорти, курорти на базі термальних джерел. Основні туристські центри: Рим, Ватикан, Венеція, Флоренція, Неаполь, Барі, Мілан, Турин, Верона, Парма, о. Капрі. Загальна кількість об'єктів Всесвітнього надбання – 53. Регіон-реципієнт (задовольняючий туристський попит): переважає експорт вражень і послуг, позитивне сальдо туристського балансу. Переважна більшість туристів прибуває наземним і повітряним транспортом із Німеччини, Франції, Австрії, Швейцарії. Розвинений морський транспорт (лінії до Франції, Чорногорії, Словенії, Хорватії, Тунісу). Антиподність напрямів тур потоків;

- інноваційні моніторингові структурно-логічні моделі оцінки чинників розвитку рекреаційно-туристських вузлів (рис.1,2):

Число 9, яке віддзеркалює кількість позицій за якими характеризується мезорайон та вузол (комплекс), зайвий раз підкреслює категорію оптимальності, виступає символом вічної матерії. з якою воно (число 9) пов'язується (кількість планет сонячної системи, кількість сфер

(небес) рая, кількість муз, кількість життів у кішки, кількість гостей, яких запрошують до оселі тощо).

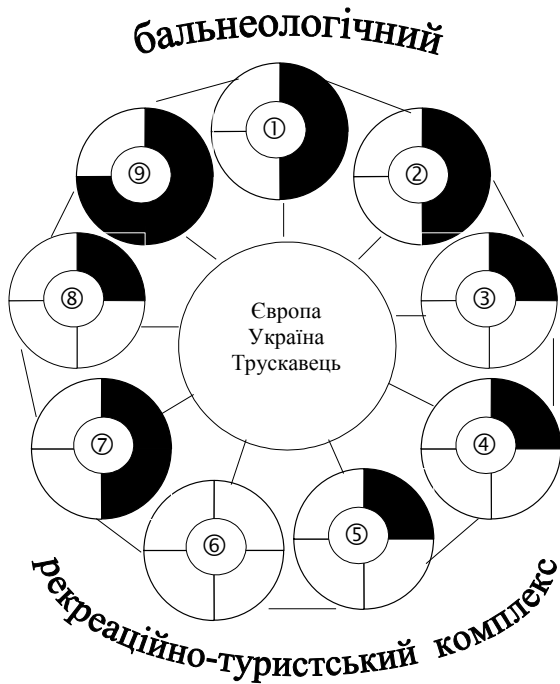

Рис. 1. Принципова моніторингова структурно-логічна модель оцінки чинників розвитку рекреаційно-туристського комплексу (на прикладі Причорноморського мезорайону Європи)

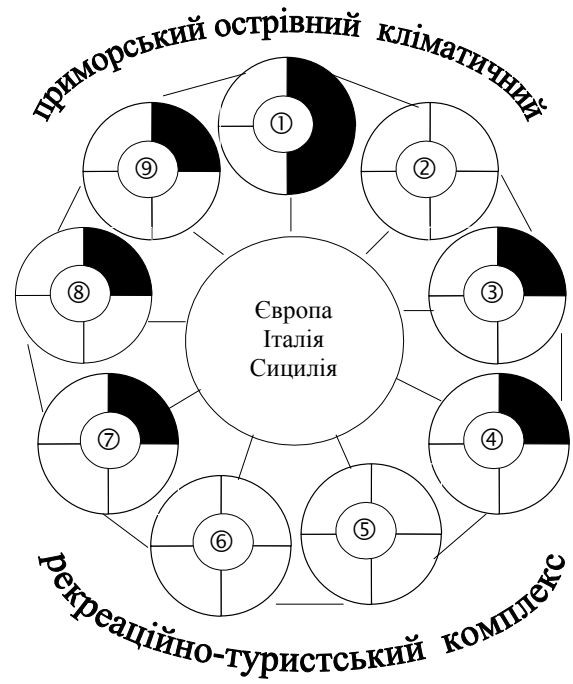

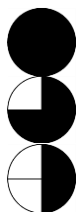
Рис. 2. Принципова моніторингова структурно-логічна модель оцінки чинників розвитку рекреаційно-туристського комплексу (на прикладі Апенніно-Мальтійського мезорайону Європи)

Умовні позначення:

Чинники розвитку рекреації:

- ① – використання ГПП (геополітичне положення)
- ② – безпека
- ③ – клімат
- ④ – акваторія
- ⑤ – рельєф
- ⑥ – ГРТ (грунти–рослини–тварини)
- ⑦ – АІК (архітектурно-історичні комплекси)
- ⑧ – ТПЗ (транспорт–послуги–зручності)
- ⑨ – деструкції

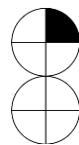
Рівні реалій та можливостей розвитку рекреаційно-туристських чинників

дуже низький

низький

середній

високий

дуже високий

Висновки та пропозиції:

- Україна (6 об'єктів Всесвітнього надбання) може використати значний досвід Італії (47 об'єктів Всесвітнього надбання) в просуванні об'єктів культурної та природної спадщини до рівня Всесвітнього надбання, а при отриманні цього статусу – в реалізації заходів щодо його збереження (нагадаємо, що після надання у 1990 р. Печерській Лаврі та Софії Київській (№527) статусу об'єктів Всесвітнього надбання, Україна систематично порушувала закон «Про міжнародні договори України» (статті 16, 19) (в даний час в буферній зоні будується або має бути розміщено близько 30 об'єктів), в зв'язку з чим питання про неповну відповідність цих споруд буде винесено на засідання сесії ЮНЕСКО, яке відбудеться у 2013 р. у Бразилії);
- Плідним може бути співробітництво України та Італії в екологічній площині та сфері безпеки туризму (щорічні лісові пожежі на найбільш цінних в туристському відношенні територіях: в Україні – Крим, в Італії – о. Сардинія, Південь країни);
- Україна та Італія мають цікавий досвід у розвитку рекреаційної та екологічної функції островів, моніторингу островних геосистем (в Україні: о. Брезань, о. Хортиця – рекреаційна, природоохоронна, історико-археологічна функція; о. Труханів – культурно-розважальна, рекреаційна функція; о. Венеціанський, о. Муромець, о. Козачий – природоохоронна, рекреаційна функція; в Італії: о. Сардинія – природоохоронна, рекреаційна функція; о. Сицилія (рис.2) – рекреаційна, природоохоронна, історико-археологічна функції; о. Устіка - природоохоронна, екологічна функції; о. Капрі – природоохоронна, рекреаційна, історична (перебування М.Горького, В.І. Леніна, Ф.І. Шаляпіна) функції; о. Капрера – природоохоронна, екологічна, історична (поховання Джузеппе Гарібальді) функції);
- запропоновані моніторингові структурно-логічні моделі систематизують та поглиблюють методологію та методіку аналізу рекреаційно-туристського вузла та розширюють уявлення про його структуру;
- проведений ретроспективний аналіз країнознавчих характеристик і підходів виступає підґрунтям для подальшого розвитку уявлень про комплексну характеристику статусної території (держава, країна, інтеграція держав).